

Ochrona rzadkich ptaków strefowych w wybranych obszarach Natura 2000 na Lubelszczyźnie

LIFE13 NAT/PL/000060

Fot. Rafał Siek

GODZINY	PONIEDZIAŁEK	WTOREK	ŚRODA	CZWARTEK	PIĄTEK
7 ⁰⁰ -8 ⁰⁰					
8 ⁰⁰ -9 ⁰⁰					
9 ⁰⁰ -10 ⁰⁰					
10 ⁰⁰ -11 ⁰⁰					
11 ⁰⁰ -12 ⁰⁰					
12 ⁰⁰ -13 ⁰⁰					
13 ⁰⁰ -14 ⁰⁰					
14 ⁰⁰ -15 ⁰⁰					
15 ⁰⁰ -16 ⁰⁰					
16 ⁰⁰ -17 ⁰⁰					
17 ⁰⁰ -18 ⁰⁰					
18 ⁰⁰ -19 ⁰⁰					
19 ⁰⁰ -20 ⁰⁰					

Projekt LIFE13 NAT/PL/000060 Ochrona rzadkich ptaków strefowych w wybranych obszarach Natura 2000 na Lubelszczyźnie

W odpowiedzi na coraz bardziej niekorzystne zmiany zachodzące w środowisku naturalnym, Lubelskie Towarzystwo Ornitologiczne, we współpracy z Fundacją Natura International Polska podjęło się realizacji projektu „Ochrona rzadkich ptaków strefowych w wybranych obszarach Natura 2000 na Lubelszczyźnie”.

Głównym celem projektu jest polepszenie warunków gniazdowych i żerowiskowych sześciu gatunków ptaków występujących na 16 obszarach Natura 2000 zlokalizowanych na Lubelszczyźnie. Są to orlik krzykliwy, gadożer, bielik, puchacz, włochatka i bocian czarny. Sylwetki wymienionych wyżej gatunków znajdziesz drogi młody przyrodniku w dalszej części tej broszurki.

Choć ptaki te różnią się wyglądem, zachowaniem i środowiskiem życia to mają jedną wspólną cechę: wszystkie, zaliczane są do tak zwanych gatunków strefowych.

Nazwa „gatunek strefowy” wzięła się stąd, że wokół odkrytego gniazda wybranych rzadkich i płochliwych ptaków wyznacza się strefę ochronną czyli obszar o ograniczonej działalności człowieka, do którego wstęp możliwy jest tylko w wyjątkowych sytuacjach. Wyznaczanie stref ochronnych to najskuteczniejszy sposób na uniknięcie przypadków płoszenia i niepokojenia wysiadujących ptaków.

Utworzone strefy ochronne oznakowane są tablicami informacyjnymi.

Oprócz wyszukiwania gniazd w celu utworzenia wokół nich strefy ochronnej, w ramach realizacji projektu ptakom pomagamy także poprzez realizację innych zadań, takich jak:

- rozpoznanie wymagań siedliskowych orlika krzykliwego i gadożera przy użyciu nadajników GPS;
- wypracowanie strategii ochrony ptaków strefowych na Lubelszczyźnie;
- przywrócenie dogodnych warunków żerowiskowych dla orlika krzykliwego na 100 ha porzuconych łąk;
- instalacja 75 platform gniazdowych dla puchacza, orlika krzykliwego i bociana czarnego oraz 80 budek dla włochatki;
- instalacja osłon na 100 słupach linii średniego napięcia – zadanie realizowane we współpracy z przedsiębiorstwem PGE Dystrybucja S.A.;
- przemieszczanie młodszego pisklęcia orlika krzykliwego do gniazd ze stratą lęgu;
- działania promocyjne i edukacyjne skierowane do różnych grup społecznych;
- monitoring efektów ekologicznych i społecznych projektu.

Młody puchacz na zamontowanej w ramach projektu platformie lęgowej (fot. Sylwester Aftyka)

Tytuł projektu: **Ochrona rzadkich ptaków strefowych w wybranych obszarach Natura 2000 na Lubelszczyźnie**

Nr projektu: **LIFE13 NAT/PL/000060**

Nr umowy z KE: **LIFE13 NAT/PL/000060 z dnia 18 lipca 2014 r.**

Nr umowy z NFOŚiGW: **591/2014/Wn-03-OP-WK-LF/D z dnia 4 lipca 2014 r.**

Termin realizacji projektu: **01.09.2014 – 31.08.2018**

Całkowity budżet projektu: **703 653 Euro (2 920 160 zł)**

Bielik *Haliaeetus albicilla*

Fot. Marcin Lenart

Największy ptak lęgowy naszego kraju W latach 90. XX wieku w Polsce lęgowych było 180-200 par tych ptaków, jednak dzięki ochronie, obecnie liczebność tego gatunku wzrosła do 1000-1400 par lęgowych.

WYGLĄD

Rozpiętość skrzydeł u tego gatunku może osiągać nawet 240 cm, a długość ciała dochodzić do 92 cm. Dorosłe bieliki grzbiet i brzuch mają płowoszare, jasną głowę i szyję, śnieżnobiały, klinowaty ogon oraz żółty dziób, tęczęwki i nieopierzone dolne części nóg. Młode ptaki są ciemnobrązowe z płowymi piórami z wierzchu skrzydeł i na piersi. Ich dziób i tęczęwka oka są ciemne. Szatę osobników dorosłych osiągają w wieku 4-5 lat

ZAGROŻENIA

- płoszenie ptaków przy gniazdach;
- zagospodarowanie turystyczne miejsc wykorzystywanych jako żerowiska bielików;
- prześladowanie ptaków poprzez strzelanie i trucie;
- drapieżnictwo ze strony kun i kruków w stosunku do jaj i piskląt.

GNIAZDOWANIE

Gniazdo budują jesienią poprzedzając sezon lęgowy i mogą z niego korzystać przez kilka lat, stale je rozbudowując. Długo użytkowane gniazda mogą osiągać imponujące rozmiary – ich średnica dochodzi do 2,5 m, wysokość do 3 m, a waga do prawie tony. W marcu samica składa 2-3 jaja i wysiaduje je przez 38 dni.

Orlik krzykliwy *Clanga pomarina*

Fot. Radek Sławek

Orlik krzykliwy to najmniejszy z orłów występujących w naszym kraju. Jest gatunkiem wędrownym. Zimą spędza w środkowej i południowej Afryce.

WYGLĄD

Samce i samice ubarwione są identycznie. W upierzeniu przeważają różne odcienie brązu. Cechą charakterystyczną w sylwetce szybującego ptaka są łukowato wygięte w dół skrzydła. Rozpiętość jego skrzydeł wynosi 145-168 cm, a długość ciała to 61-66 cm, przy czym samice są nieznacznie większe od samców. Masa ciała dochodzi do około 1,6 kg.

ZAGROŻENIA

- Najpoważniejszymi zagrożeniami dla orlika krzykliwego są:
- zanikanie żerowisk;
- niekontrolowany rozwój infrastruktury i zabudowy;
- rosnąca antropopresja, powodująca niepokojenie ptaków w sezonie lęgowym;
- prześladowanie ptaków w trakcie wędrówek.

GNIAZDOWANIE

Samica składa najczęściej 2 jaja, przy czym młode wykluwają się w odstępie 3-4 dni. Zwykle wychowywany jest tylko jeden młody orlik – starsze pisklę jest agresywne wobec młodszego i zabija je lub powoduje jego śmierć z głodu (tzw. zjawisko kainizmu)

Gadożer *Circaetus gallicus*

Fot. Marcin Lenart

Gadożer to jeden z najrzadszych ptaków lęgowych naszego kraju. Jego występowanie odnotowano praktycznie tylko na wschodzie naszego kraju, a liczebność tych ptaków najprawdopodobniej nie przekracza 5 par.

WYGLĄD

Jest większy od myszołowa, osiąga około 60 cm długości i 175-195 cm rozpiętości skrzydeł. Ptak widziany od spodu jest bardzo jasny, za wyjątkiem ciemnej głowy i czarnych końców szerokich skrzydeł oraz 3-4 ciemnych prążków na ogonie. Podczas szybowania skrzydła trzyma prosto, w jednej linii. Polując często zawisa w powietrzu.

ZAGROŻENIA

- osuszanie obszarów bagiennych;
- niepokojenie w sezonie lęgowym przy gniazdach;
- kłusownictwo;
- kolizje ptaków z liniami przesyłowymi, turbinami wiatrowymi.

GNIAZDOWANIE

Gadożery są silnie terytorialne, a gniazdo bywa wykorzystywane przez daną parę przez kilka lat. Samica składa jedno, duże jajo i wysiaduje je przez 45-47 dni.

Bocian czarny *Ciconia nigra*

Fot. Rafał Siatek

Bocian czarny, w odróżnieniu od powszechnie znanego bociana białego, jest ptakiem dużo rzadziej spotykanym i unikającym towarzystwa człowieka. Preferuje duże kompleksy leśne ze znacznym udziałem terenów podmokłych i zabagnionych. Jego głównym pożywieniem są ryby.

WYGLĄD

Jest nieznacznie mniejszy od swego krewniaka i osiąga maksymalnie 100 cm długości ciała oraz 190 cm rozpiętości skrzydeł. Upierzenie ma czarne z metalicznym, zielonkawym i purpurowym połyskiem. Brzuch, pokrywy podogonowe i pierś są białe, co ułatwia odróżnienie tego gatunku w locie od bociana białego.

GNIAZDOWANIE

Bociany czarne zakładają gniazda na starych i mocnych drzewach, najczęściej na dębach, sosnach i olchach i zazwyczaj korzystają z niego przez kilka lat. W kwietniu samica składa średnio 3-5 jaj, które wysiadywane są przez oboje rodziców. Młode lęgą się nierównocześnie i w przypadku niedostatku pokarmu najmłodsze i najsłabsze pisklęta bywają wyrzucane z gniazda.

ZAGROŻENIA

- płoszenie ptaków przy gniazdach;
- osuszanie terenów podmokłych;
- kłusownictwo w czasie przelotów i śmierć ptaków w wyniku kolizji z przeszkodami;
- brak miejsc do gniazdowania.

Puchacz *Bubo bubo*

Fot. Rafał Siatek

Puchacz jest największą sową występującą na obszarze naszego kraju i Europy. Gatunek ten najłatwiej wykryć po głosie godowym, jakim odzywa się samiec. Jest to bardzo charakterystyczne, niskie, dwusylabowe „u-hu”, słyszalne z odległości nawet 3 kilometrów.

WYGLĄD

Rozpiętość skrzydeł tego ptaka dochodzi do 155-180 cm, długość ciała wynosi ok. 70 cm, a waga do 4 kg. Upierzenie puchacza jest brązowo-żółte z licznymi czarnymi kreskami i plamami, co sprawia, że w naturalnym środowisku doskonale wtapia się w tło i jest trudny do wypatrzni

GNIAZDOWANIE

Poza terenami górskimi do złożenia jaj wykorzystuje gniazda innych ptaków (np. myszolewa albo bociana czarnego) lub gniazduje bezpośrednio na ziemi, pod wykrotem lub między korzeniami drzewa, co niestety skutkuje dużymi stratami ze względu na niszczenie gniazd przez dziki lub drapieżne ssaki. Chętnie zajmuje sztuczne platformy lęgowe.

ZAGROŻENIA

- płoszenie ptaków przy gniazdach, presja turystyczna, prześladowanie ptaków - straty w lęgach wynikające z dużej wrażliwości tego gatunku na niepokojenie;
- utrata siedlisk w wyniku melioracji i zmian użytkowania gruntów;
- wyrąb starych drzewostanów będących dogodnym miejscem gniazdowania.

Włochatka *Aegolius funereus*

Fot. Rafał Siek

Włochatka to typowo leśny gatunek sowy. Najchętniej zasiedla rozległe, stare bory sosnowe, jak również ponad 100-letnie buczyny z udziałem świerka i jodły.

WYGLĄD

Włochatka to niewielka sowa z dużą kanciąstą głową oraz krótkim ogonem. Długość jej ciała wynosi ok. 25 cm a rozpiętość skrzydeł 55-62 cm. Cechą charakterystyczną tego ptaka jest obfite upierzenie nóg i palców od którego pochodzi nazwa ptaka.

ZAGROŻENIA

- presja ze strony drapieżników, szczególnie kuny;
- wyrąb starych drzewostanów i fragmentacja lasów;
- uproszczenie struktury przestrzennej lasu.

GNIAZDOWANIE

Ptaki te gnieźdzą się głównie w dziuplach po dzięciole czarnym, chętnie zajmuje także odpowiednie budki lęgowe. Najczęściej wyprowadzają 1 lęg w roku (sporadycznie dwa, w latach obfitujących w pokarm). Samica składa jaja od marca do maja i wysiaduje je przez około 28 dni.

Bocian czarny (*Ciconia nigra*)

fol. Rafał Siek

Wjochatka

(*Aegolius funereus*)

fol. March Lehart

